

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

ויקהל

(חלק בו שיחה ב)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וחמש לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת ויקהל, טז"כב אדר, ה'תשפ"ה (ב)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2025
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY®
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

ויקהל ב

262

התרומה אשר תקחו מאתם, ולא נזכר כלל ענין „כל נדיב לבו יביאה“?

ואע"פ שבציווי ה' כפי שנתפרש בכתובים שם „ג' תרומות אמורות“ – לא רק שתי התרומות הבאות חובה („תרומת בקע לגולגולת שנעשו מהם האדנים“⁶ ו„תרומת מזבח בקע לגולגולת לקופות לקנות מהן קרבנות צבור“⁷), אלא גם⁸ „תרומת המשכן נדבת כל אחד ואחד“ עבור צרכי המשכן – מכל מקום, הרי גם בתרומה זו לא נתפרש בכתוב שכל אדם יביאה בנדבת לבו (כבכתוב דידן), אלא הלשון שם היא „מאת כל איש אשר ידבנו לבו“ תקחו את תרומתי, היינו שצריך לייסוד את התרומה⁹.

263 ב. ולכאורה יש לומר, שהדבר תלוי

6 פרש"י תרומה שם, ב ד"ה תקחו. והוא מירושלמי שקלים פ"א ה"א.

7 פרש"י שם. ובירושלמי שם, שלא דוקא בקע לגולגולת (ראה מפרשי הירושלמי ובזית רענן ליל"ש עה"פ).

8 ואדרבה, רוב הדברים המנויים בר"פ תרומה הם לנדבת המשכן, לא בקע לגולגולת עבור האדנים ועבור הקרבנות.

9 ראה מדרש הגדול תרומה שם: אשר ידבנו לבו לפי שהתנדבו ישראל במלאכת המשכן בכל לבם כו'.

10 ובפרט שלפי הירושלמי שם, הכתוב „מאת כל איש אשר ידבנו לבו“ קאי בתרומת השקלים (בשביל קרבנות), ופסוק שלאח"ז „וזאת התרומה אשר תקחו מאתם – זו תרומת המשכן“ – נמצא שלא רק שלא נאמר ע"ד הבאת תרומת המשכן בנדיבות הלב, אלא שבכלל לא נאמר הלשון „נדיב לב“ בתרומת המשכן. וראה כלי יקר ר"פ תרומה.

א. בכתוב שבו נתפרש ציווי ה' (שנמסר ע"י משה) לבני ישראל: „קחו מאתכם תרומה לה' כל נדיב לבו יביאה את תרומת ה'" – תמהו מפרשים², שלכאורה יש בפסוק זה סתירה מרישא לסיפא: מתחילת הלשון „קחו מאתכם תרומה לה'" משמע, שיש לייסוד את התרומה מן התורם, והיינו אפילו בעל כרחו, ומהלשון „כל נדיב לבו יביאה“ משמע, שכל אחד מבני ישראל צריך להביא את תרומתו מעצמו בנדיבות לבו.

וביאר³, שבשני סוגי נתינה הכתוב מדבר: בתחלת הכתוב, „קחו מאתכם תרומה לה'“, הנידון הוא תרומת בקע לגולגולת שהיתה חובה על כל אחד ואחד, ואותה הוצרכו הגזברים לתבוע מכל אדם; והמשך הכתוב, „כל נדיב לבו יביאה“, מדבר בתרומה שהביא כל אחד מנדיבות לבו, מבלי להמתין עד שיבואו ויתבעו ממנו.

אבל צריך להבין: הכתוב דידן קאי בציווי ה' כפי שמסרו כבר משה לבני ישראל – ומפני מה לפני כן, בציווי ה' עצמו (שנאמר למשה) בתחלת פרשת תרומה⁵, נאמר רק „דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי וזאת

1) לה, ה.

2) כלי יקר עה"פ.

3) כלי יקר שם. וראה גם ספורנו עה"פ.

4) וראה גם מדרש הגדול כאן, ד"ה: בשתי תרומות הכתוב מדבר כו'.

5) כה, ב"ג.

ולא רק על-מנת להורות להם שיבחרו גזברים לנטילת התרומה), קבע בתוך הציווי את האופן שבו צריכה התרומה להיות – גם¹⁸, ובעיקר, מצדם של בני ישראל: „כל נדיב לבו יביאה את תרומת ה”.

אלא שעדיין אין זה מחזור: מובן בפשטות, שכשמסר משה את ציווי ה' לבני ישראל, לא הוסיף משה בדיבור ה' דבר אשר לא ציווה ה' – משה בוודאי לא הוסיף מאומה מדעת עצמו – ומדוע לא נאמר פרט זה (כל נדיב לבו יביאה) בציווי ה' אל משה?

ואף שמצינו בכמה מקומות בכתוב¹⁹, שמשה צוה לישראל פרטים רבים שלא נתפרטו בכתוב בציווי ה' למשה – והטעם: כיון שדבר ברור הוא שמשה לא אמר דבר על דעת עצמו, הרי פשוט ומובן מעצמו שאף אחד מכל פרטי הדיבורים הנזכרים בציווי משה אל בני ישראל לא נעדר מציווי הקב”ה למשה, ורק שלא כולם הוזכרו בתורה במפורש גם בציווי ה' למשה –

264

הרי, בנוסף לזה דהא גופא טעמא בעי גם בכל מקום – אין הנידון דידן דומה למה שמצינו כן בכל מקום. דאף אם נאמר שהטעם שבמקומות אלו לא הזכיר הכתוב כלל את ציווי ה' למשה,

בני ישראל”. משא”כ ברוב ציוויי משה, שלא היו מתקבצים כל ישראל ורק „את שנדבה רוחו אותו” (אור החמה לזוהר פרשתנו קצה, א וראה לקמן סעיף ח). וראה לקו”ש ח”ט ע’ 325 הערה 27.

18) נוסף על הגזברים – ראה ספורנו כאן פסוק ה.

19) ראה רמב”ן בא י, ב. יא, א. קרח טז, ח. וראה תו”א נב, ד. ס. ד. לקו”ש ח”ג ע’ 72 ואילך. וש”נ.

בשינוי נוסף בין הכתובים (בריש פרשת תרומה) בציווי ה' למשה ובין הכתובים (שבפרשתנו) בציווי משה לבני ישראל:

בריש פרשת תרומה נאמר, שהקב”ה צוה „דבר אל בני ישראל”, אבל בפרשתנו כתיב „ויקהל משה את כל עדת בני ישראל”. וההקלה והדיבור „אל כל עדת בני ישראל” לא היו רק כדי למסור להם את אזהרת שבת ו„לומר ש(חיוב מלאכת המשכן) אינו דוחה את השבת”¹¹, אלא גם כדי להודיעם על-דבר מלאכת המשכן¹², וכמפורש בכתוב (ולא בתחלת הפרשה בלבד, כי אם – פעם נוספת – גם בציווי אודות מלאכת המשכן) „ויאמר משה אל כל עדת בני ישראל”¹³.

והחילוק ביניהם יש לומר: בלשון „דבר אל בני ישראל” (ולא על-דרך ציווי ה' בריש פרשת קדושים, „דבר אל כל עדת בני ישראל”¹⁴) אין מודגש שהציווי הוא לכל בני ישראל, ובפשטות צריך לפרש¹⁵, שהציווי היה שהגזברים יקחו¹⁶ את שלש התרומות מאת בני ישראל; משא”כ כשמסר משה את הציווי, היה זה „אל כל עדת בני ישראל”, ובדברו אל כל בני ישראל¹⁷.

11) פרש”י פרשתנו לה, ב.

12) ראה רמב”ע, רמב”ן, אוה”ח ועוד ריש פרשתנו. וראה גם פרש”י לה, ב. וראה גם לקו”ש ח”א ע’ 158 ואילך ובהנסמן בהערה 6 שם. לעיל ע’ 260.

13) לה, ד.

14) ובפרש”י שם: מלמד שנאמרה פרשה זו בהקהל מפני שרוב גופי תורה תלויין בה. וראה בהנסמן לקמן הערה 17.

15) ראה גם לקו”ש ח”ט ע’ 289.

16) ראה אברבנאל (בתחלת ביאורו – אחרי השאלות) וספורנו ר”פ תרומה.

17) כפשטות הלשון „ויקהל משה את כל עדת

והן להדיעה²⁴ שציווי זה אמר ה' לפני חטא העגל, אבל בני ישראל שמעו את הציווי ממש רבינו (והביאו את נדבות המשכן) רק לאחר יום הכיפורים²⁵.

כיצד הביעו בני ישראל ע"י בנין המשכן את חרסתם הגמורה על חטא העגל – בכך, שתמורת הזהב שנתנו קודם לכן בזריות לצורך העגל²⁶, נתנו עכשיו זהב²⁷ בנדבות לב יתירה עבור בנין המשכן, כדי שתשרה השכינה ביניהם – „ושכנתי בתוכם” (היפך חטא העגל).

ואכן, בני ישראל הראו בפועל זריות²⁸ ונדבת לב מופלאים במלאכת המשכן, כמסופר בכתובים ובארוכה במדרשי חז"ל²⁹, עד אשר³⁰ „מרבבים העם להביא מדי העבודה למלאכה”, „המלאכה היתה דים גו' והותר”.

ובזה גופא: אימתי באו לידי ביטוי בפנימיות ובאמיתיות החרטה של בני ישראל ורצונם שהקב"ה ישרה ביניהם ברצון ובלב שלם – הדבר לא היה

או שהזכירו באופן כללי ובקיצור, הוא משום שסמך על פרטי הדיבורים בציווי משה לבני ישראל, אשר מהם יובן שהכל נאמר בדיבור ה' אל משה –

הרי בנידון דידן קשה לומר כן: כאן נתפרש ונתפרט ציווי ה' בכתוב בפרטיות ובפרטי פרטיות²⁰ – הן כללות מלאכת המשכן, והן הציווי על תרומת המשכן, ואעפ"כ לא נתפרש כאן הפרט „כל נדיב לבו יביאה את תרומת ה'”!

ג. ויש לומר הביאור בזה:

ענינו של המשכן הוא – כפרה על חטא העגל, כמ"ש רש"י²¹ שהטעם שנקרא „משכן העדות” הוא היותו „עדות לישראל שויתר להם הקב"ה על מעשה העגל שהרי השרה שכנתו ביניהם”.

[וענין זה הוא לשתי הדיעות – הן להדיעה²² שגם ציווי ה' למשה²³ „ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם” היה (לאחר חטא העגל) ביום הכיפורים,

24 זח"ב קצה, א. רמב"ן ריש פרשתנו. וראה רמב"ן ר"פ תרומה.

25 ויש דיעה ג' (זח"ב רכז, א) דגם נדבת המשכן בפועל היתה לפני חטא העגל [וגם לדיעה זו שייך לכפרה על חטא העגל – ראה אור החמה לזוהר שם ולזוהר שבהערה הקודמת (בשם הרח"ו)]. וראה (בפנימיות הענינים) בנוגע (הדיעות – לקו"ש ח"ו ע' 153 ואילך.

26 פרש"י תשא לב, ב, שם, כד.
27 ראה גם תנחומא שם. שמור"ר פרשתנו ספמ"ח (וביפ"ת שם).

28 וראה לעיל ע' 258-9 שזהו הביאור בפרש"י (תשא לא, ג), „אע"פ שתהיו רדופין וריויזין בזריות המלאכה שבת אל תדחה כו"”.

29 ראה תנחומא פקודי יא. במדב"ר פ"ב, טז (ועוד) – עה"פ (פרשתנו לו, ג), בבב"ר בבב"ר.

30 שם, ה. ז.

20 ועפ"ז יומתק פרש"י צו ח, יא „לא ידעתי איפה נצטווה בהזאות הללו” – אף שלא נאמר בתורה כל פעם הציווי (ראה רמב"ן קרח שם) – כי בענין זה מפורש בתורה בציווי ה' בפ' תצוה (כט, א ואילך) בפרטיות סדר העשי' דימי המילואים.

21 ר"פ פקודי. וראה גם פרש"י שמיני ט, כג. ועוד.

22 תנחומא תרומה ח. פרש"י תשא לא, יח. לג, יא. * וראה גם פרש"י שם ל, טז בסופו.

23 תרומה כה, ח.

(* אלא שיש גודסין ברש"י שם „לצוותן” (ולא „לצוותו”) – ראה „ליקוטים” בסוף רש"י עה"ת מהדורת בערלינגר (ע' 426). וש"נ.)

אינה נובעת מן הציווי שמלמעלה, נוגע לא רק לכפרה על חטא העגל, אלא גם, ובעיקר, לעצם השראת השכינה במשכן – בתוך בני ישראל:

מבואר בכמה מקומות³⁵, שאף שבמתן תורה ראו בני ישראל ענינים נעלים עד מאד – „וירד ה' על הר סיני”³⁶, „אתם ראיתם גוי”³⁷ – ונתעלו כל-כך עד ש„פסקה זוהמתן”³⁸, מכל מקום, נכשלו אח”כ בחטא העגל³⁹ (דלכאורה, איך יתכן הדבר?) – משום שהגילוי במתן תורה היה מצד למעלה⁴⁰, והיינו, שהבירור והעליה שנפעלו אז בישראל לא היו מצד עצמם אלא מצד למעלה – מצד הקב”ה, וכלשון המדרש⁴¹, „העליונים ירדו לתחתונים ואני המתחיל שנאמר וירד גוי”.

והיינו, דכיון שהדבר לא היה פעולתם של ישראל עצמם (בהכנתם ובעבודתם הם) – הרי לאחרי זה, לאחר הגילוי של מתן תורה, היה מקום לאפשרות של ירידה, עד לחטא העגל.

[ועל-ידך מה שהיה בנוגע לקדושת הר סיני בפשטות, שבעת מתן תורה,

כל-כך ע”י התרומה ד, בקע לגולגולת”], שבה היו כל ישראל מחוייבים בשוה, כי קיום ציווי ה' כזה, אפילו כשהוא נעשה בזריזות המורה על חפץ הלב, עדיין אינו מביע באופן בולט את רצונם האמיתי בלב שלם, שהרי אפשר לתלות את הזריזות בחיוב שהוטל עליהם; ודוקא תרומה³¹ שאין עליה חיוב ואין בה שיעור קצוב, אלא היא ניתנת ע”י כל אדם מצד הרגש ונדבת לבו – בה באה לידי ביטוי החרטה הגמורה, והרצון בלב שלם בהשראת השכינה (היפך חטא העגל).

וזהו הטעם לכך שבציווי ה' למשה אודות תרומה זו נזכר רק פרט הלקיחה, „מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו”³², ולא הנתינה וההבאה מצד ישראל („כל נדיב לבו יביאה גוי”): ציווי ה' יש לו מקום (בעיקר) בנוגע ללקיחה (שהיא תפקידם של הגזברים), משא”כ ההבאה, הרי כל ענינה הוא נתינתם של ישראל באופן שניכרים ומורגשים בה (לא הציווי והחובה, אלא) הרגש ונדבת הלב, ובזה דוקא מתבטא ענין „כמים הפנים לפנים”³² – שכשם ש„נתרצה הקב”ה לישראל בשמחה ובלב שלם” (על חטא העגל)³³, כך גם בישראל היה רצון „בשמחה”³⁴ ובלב שלם” בקב”ה.

ד. הענין הנ”ל, נדבת לבם של ישראל למלאכת המשכן באופן שהיא

35 ראה ד”ה וירד ה' תרמ”ג בסופו. לקו”ש

ח”א ע’ 10. ועוד.

36 יתרו יט, כ.

37 שם כ, יט.

38 שבת קמו, רע”א. וש”נ. מקומות שבהערה הבאה. ועוד.

39 וחזרה זוהמתן (זח”א נב, ב. ככו, ב. ח”ג קצג, סע”ב) אף שלא חזרה כמו שהי’ לפניו (ראה לקו”ש חכ”א ע’ 151 הערה 52. וש”נ).

40 לקו”ת ראה כח, ב. ועוד – ראה בהנסמן בלקו”ש חט”ו ע’ 77 הערה 22.

41 שמו”ר פ”ב, ג. תנחומא וארא טו.

31 להעיר מכילי יקר ר”פ תרומה ובפרשתנו לה, ה ד”ה קחו.

32 ל’ הכתוב משלי כז, יט. וראה תניא פמ”ו ואילך.

33 לשון רש”י תשא לג, יא.

34 ראה בהנסמן בהערה 29. ש”ך עה”ת פרשתנו עה”פ.

ובפרט שהציווי „כל נדיב לבו גו״ נאמר אל „כל עדת בני ישראל״ (שהקהיל משה), ובכך נכללים לא רק האנשים אלא גם הנשים (כדברי הרמב״ן על אתר⁴⁷).

וכמסופר בהמשך הפרשה, שבנדבת המשכן השתתפו בפועל (לא רק אנשים, אלא) גם נשים⁴⁸, ואדרכה, „ויבואו האנשים על הנשים״⁴⁹ (האנשים נטפלו להנשים⁵⁰).

ואם כן אינו מובן: מדוע לא נזכר לעיל, בפרשת תרומה, שגם הנשים נכללו בתרומה זו (השלישית)?

ו. והביאור בזה:

ידוע, שאיש ואשה מרמזים (גם) על שתי הבחינות משפיע ומקבל. ולכן נמשלו הקב״ה (וכנסת) ישראל לאיש ואשה⁵¹, חתן וכלה.

וזהו גם הביאור בכך שהתורה שבכתב נקראת „מוסר אב״ד״ והתורה שבעל־פה – „תורת אמן״⁵²: החילוק

בזמן ש„ירד ה׳ . . על הר סיני״⁴², נמשכה בגשם הר סיני קדושה נעלית כל־כך, עד ש„כל הנוגע בהר מות יומת״⁴³; אבל תיכף לאחר זה, „במשוך היובל״ – הסימן ל„סילוק שכניה״ – אזי „המה יעלו בהר״⁴⁴: הר סיני חזר ונעשה מציאות הפוכה מן הקצה אל הקצה – חול לגמרי⁴⁵].

ופעולתם של בני ישראל מצד עצמם, שעלידה הם נעשים „כלים״ ראויים לקבלת אור הקדושה בקביעות, באה לידי ביטוי בנתינת התרומה ב„שמחה ולב שלם״: ע״י נתינת זהב כסף ונחושת משלהם עבור המשכן, לא מחמת ציווי מלמעלה, אלא מצד נדיבות הלב – נעשתה השראת השכינה בתוכם לענין קבוע, וחדרה בגשמיות הגוף והעולם, כלומר, הקדושה נקבעה בחפצא (גשם) של המשכן וחלקיו לעולם ועד⁴⁵.

ה. עפ״ז יש לבאר עוד שינוי בין שתי הפרשיות:

בפרשת תרומה, לגבי התרומה שבאה בנדבה, נאמרה הלשון „מאת כל איש אשר ידבנו לבו גו״, דקאי בפשטות רק על אנשים (גברים)⁴⁶; משא״כ בפרשתנו הלשון היא „כל נדיב לבו יביאה את תרומת ה׳״, ו„נדיב לב״ סתם משמעו הן אנשים והן נשים.

(42) יתרו יט, יא.

(43) שם, יב.

(44) שם, יג ובפרש״י.

(45) ראה לקו״ש חכ״א שם (ע' 150 ואילך).

(46) ראה ריטב״א קידושין לו, א. וראה אוה״ח

ר״פ תרומה ד״ה ויקחו לי, דמדייק „אל בני ישראל – בני ולא בנות ישראל״. אבל ראה שם ד״ה מאת כל איש.

(47) ריש פרשתנו. וראה לקמן סעיף ח.

(48) וממקדש המדבר למדים החיוב לדורות ד„הכל חייבין לבנות ולסעד בעצמן ובממונם אנשים ונשים כמקדש המדבר״ (רמב״ם הל' ביהב״ח פ״א הי״ב. וראה כס״מ שם. וראה צפע״ג (המלוטט) לרמב״ם שם. לקו״ש ח״א ע' 109 הערה 7. חט״ז ע' 454).

(49) לה, כב.

(50) רמב״ן עה״ת. וראה גם ראב״ע בפירוש הקצר כאן. רבינו בחיי. מדרש הגדול. אבל בפרש״י „עם הנשים וסמוכין עליהן״. וראה ספורנו, פנים יפות. ועוד. ואכ״מ.

(51) ראה פרש״י ריש שה״ש. „וכל שיר השירים משל הוא לענין זה״ (רמב״ם הל' תשובה פ״י סה״ג).

(52) משלי א, ת. אגה״ק סכ״ט (קנא, א) בשם הזוהר. תו״א פרשתנו פח, רע״ג. לקו״ת שמע״צ

כך, שהדבר משפיע על המעשה שלהן בפועל.⁵⁷

וכן מציינו במצוה הראשונה הכתובה בתורה⁵⁸ – פרו ורבו:

על מצות „פרו ורבו” נצטוו רק האיש, משא”כ האשה אינה מצווה על פריה ורבייה⁵⁹. וטעם הדבר הוא

– לא מפני שאין זה חלק מתפקיד האשה עלי אדמות [על־דָּתָּהּ מה שהתורה פטרה אותה ממצוות עשה שהזמן גרמא⁶⁰ (ואחד הביאורים בטעם הדבר⁶¹ –) משום שהאשה משועבדת לבעלה לעשות צרכיו ותפקידה הוא לנהל את כל עניני הבית] – שהרי אדרבה ואדרבה: דוקא באשה תלויה יכולת האיש לקיים את הציווי⁶², ויתר על כן, עיקר ענין ההולדה מתקיים בפועל ע”י האשה דוקא, והיא הנקראת עקרת הבית; אלא טעם הדבר הוא –

דהיא הנותנת: האיש זקוק לציווי

בין התורה שבכתב לתורה שבע”פ הוא, שהתורה שבכתב ניתנה כולה מלמעלה, והיא הגילוי דתורה שמצד ה”משפיע”; משא”כ הגילוי⁶³ של התורה שבע”פ הוא ע”י ישראל, העמלים בתורה וממדישים בתורה, כך שבמשך הדורות הולך ומתגלה עוד ועוד מן התורה שבע”פ. ולכן נתייחסה התורה שבע”פ ל”אמך” – אשה, מקבל⁶⁴ – כיש⁶⁵ גילוי התורה שבע”פ הוא מצד המקבל, אשה.

ומזה נשתלשלו הענינים עד לאיש ואשה כפשוטם – שבעם ישראל גופא יש בנשים מעלה יתירה על האנשים⁶⁶, בכך שנמצא בהם בגילוי יותר ענין העבודה מצד המקבל.

וכפי שאנו רואים במוחש, שהנשים אינן זקוקות לזירוז כל־כך על עניני יהדות כאנשים, כי בהן, מצד טבען, מאירה האמונה בה⁶⁷ (ויש להן יראת ה’) יותר מאשר באנשים, עד כדי

57) וזה ג”כ הטעם שלא חטאו בעגל כמו האנשים – ראה אוה”ת נ”ך שם. תשא ע’ א/תקפז. לקו”ש ח”ח ע’ 316 ואילך.

58) בראשית א, כח (וכהובא בחינוך מצוה א’. וראה משנה יבמות סה, ב דעת ר”י בן ברוקה. תוד”ה ולא שם). נח ט, ז (ובפרש”י שם. סנהדרין נט, ריש ע”ב).

59) ת”ק במשנה יבמות שם. וכ”ה ההלכה (רמב”ם הל’ אישות פט”ו ה”ב. טוש”ע אהע”ז ס”א ס”ג).

60) קדושין כט, א (במשנה). רמב”ם הל’ ע”ז פ”ב ה”ג. טוש”ע או”ח ס”ז ס”ב.

61) ראה אבודרהם שער הג’ ברכת המצות ומשפטיהם (ד”ה כל ישראל). כל בו ריש הל’ מילה (סע”ג) בשם בעל המלמד. וראה ציונים לתורה (להר”י ענגל) כלל לט (קרוב לטופו).

62) להעיר מר”ן קידושין רפ”ב. שו”ת הר”ן סל”ב. וראה לקו”ש ח”ד ע’ 41 ואילך. ח”ז ע’ 236. ח”ב ע’ 138 ואילך.

פה, ב (וראה הנסמן במראי מקומות לשם – בהוצאת קה”ת תשד”מ ושל”אח”ז – קה, א). ועוד. 53) אף שג”ז ניתן בסיני, „כל המצות שניתנו לו למשה בסיני בפירושן ניתנו” (רמב”ם בריש הקדמתו לספר היד – השיעור דש”ק זה (שנת תשמ”ו – ע”פ החלוקה דג’ פרקים ליום). וראה לקמן הערה 90).

54) מתושב”כ – כי ליכא מידי דלא רמיזא באורייתא (ראה זח”ג רכא, א).

55) ראה אגה”ק, תו”א ולקו”ת שם. ועוד. 56) ראה ע”ד החסידות – מאמרי אדה”ו תקס”ד (ע’ מט ואילך), „פרשיות” ח”א (ע’ נה ואילך), ד”ה יו”ט של ר”ה תרנ”ט (ובכ”מ) – בבאיור ענין „בינה יתירה (ניתנה) באשה יותר מבאיש” (נדה מה, ב). וראה לקו”ש ח”א ע’ 331. ועוד.

56*) ראה אוה”ת (יהל אור) לתהלים ע’ תלה. שם נ”ך ח”ב ע’ תתקכו.

נדיבות לבו של הנותן מצד עצמו – ובה הנשים הן בדרגא נעלית יותר מן האנשים.

ולפיכך: בפרשת תרומה, שבה התוכן העיקרי שבתרומה הוא היותה בציווי הקב"ה (כנ"ל), אין המקום להדגשה שגם הנשים בכלל זה;

ודוקא בפרשתנו, כשהנידון הוא התרומה בפועל מצד ישראל (ונדיבות הלב שלהם כנ"ל), מפורש ומודגש יתרון המעלה של הנשים על האנשים.

ומעלה זו של הנשים באה לידי ביטוי (לא רק בכמות הנדבות, אלא) גם בסוג הנדבות ואיכותן:

א) לא זו בלבד שהנשים הביאו את תכשיטיהן היקרים ביותר, אלא עוד זאת, הן השקיעו בנדבות המשכן את החיות ואת כחות הנפש שלהן, עד אשר „וכל אשה חכמת לב בידיה טוו ויביאו מטווה גו"⁶⁷, „וכל הנשים אשר נשא לבן אותנה בחכמה טוו את העזים" – „אומנות יתירה שמעל גבי העזים טווין אותן"⁶⁸. כלומר: הן הקדישו והקריבו את החכמה והחושים והכשרונות שלהן לנדבת המשכן⁶⁹.

ב) בסיום הפרשה⁷⁰ מסופר, שבנוסף לנחושת התנופה⁷¹ נדבו הנשים גם את ה„מראות הצובאות" עבור הכיור וכנו, ועל כך הביא רש"י⁷², שהמראות הצובאות היו אותן המראות שבהן השתמשו נשי ישראל במצרים כדי

על פריה ורביה, משום שלולא ציווי התורה לא היה אפשר לסמוך עליו שיעסוק בזה מצד תכונתו⁶³; משא"כ האשה אינה זקוקה לציווי בדבר – כי בגלל הרגשתה ששליחותה עלי אדמות היא להיות עקרת הבית ולהעמיד דורות של בני ישראל (ולהבטיח את המשך עם ישראל וקיומו), הרי היא עושה זאת מצד עצמה.

[וזהו גם אחד הביאורים⁶⁴ בהוראת הקב"ה למשה כהקדמה למתן תורה⁶⁵ „כה תאמר לבית יעקב – אלו הנשים, תאמר להם בלשון רכה" (שלא כמו באנשים: „ותגיד⁶⁶ לבני ישראל . . דברים הקשין כגידין") – כי בנשים, גם אמירה בלשון רכה מספקת כדי לפעול עליהן את ההכנה המתאימה למתן תורה].

ז. וזהו גם הביאור בעניננו:

מעלת נדבת הנשים על נדבת האנשים היא דוקא בשייכות לתרומה השלישית, שאין בה חיוב ושיעור קבוע וכו"⁶⁶, אלא היא תרומה הבאה מצד

63 להעיר ממחז"ל חתן חות דרגא (תו"א קו, א. לקו"ת שה"ש בתחילתו. ובכ"ו). וראה יבמות (סג, א) : נחית דרגא נסיב איתתא.

64 מהר"ל (בס' דרשות מהר"ל – דרוש על התורה ד"ה שוב אמר כה תאמר גו'). ולהעיר משמו"ר (פכ"ח, ב): למה לנשים תחלה שהן מזדרזות במצות.

65 יתרו יט, ג ובפרש"י (ממכילתא שם).

66 וגם עצם התרומה אינן מחוייבות בזה ורק מצד נדבת הלב (ראה ריטב"א קידושין שם), ובפרט שהנשים לא חטאו בעגל ולא היו צריכין להכפרה דהמשכן (ראה כלי יקר פרשתנו שם). – אבל ברמב"ם הל' ביהב"ח שם „והכל חייבין כו' נשים כמקדש המדבר". וצ"ע. וראה לקו"ש חי"א שנשמך בהערה 48.

67 פרשתנו לה, כה.

68 שם, כו ובפרש"י.

69 וראה לקו"ש חט"ז ע' 452 ואילך.

70 לת, ח.

71 פרש"י שם.

72 מתנחומא פקודי ט.

ויש לומר הביאור בזה:

מספר ששים רבוא נאמר לגבי יציאת מצרים⁷⁸, "כשש מאות אלף רגלי הגברים לבד מטף", ועל-דרך זה מודגש מספר זה בנוגע למתן תורה בכמה מאמרי חז"ל⁷⁹. והרי פשוט, שהתורה לא ניתנה רק לששים רבוא הגברים (מבן עשרים), אלא גם (לשאר הגברים, ו)לנשים והטף [ואדרבה: בהקדמה למתן תורה נאמר תחלה⁶⁵ "כה תאמר לבית יעקב – אלו הנשים" ורק אחר כך, ותגיד לבני ישראל (הזכרים)]; ועל-דרך זה – דוקא ע"י הערבות ד, בנינו⁸⁰ נתן הקב"ה את התורה לישראל] – ואעפ"כ מודגש המספר ששים רבוא דוקא, שבו לא נכללו הנשים והטף.

אך הדבר מובן ע"פ הנ"ל: במתן תורה היתה השראת השכינה מצד למעלה, וכאשר הגילוי בא מצד למעלה, אין מעלת המקבל ניכרת ומורגשת, כי אם מעלת המשפיע, והמקבל נמשך בדרך ממילא אחרי המשפיע. והתוצאה מזה כלפי הנשים היתה, שהעילוי שלהן (בבחינת "מקבל") לא היה ניכר ומורגש, ולכן לא נמנו בפני עצמן, אלא נכללו במספר

להעמיד "צבאות רבות במצרים"⁷³ – ודוקא על נדבה זו אמר הקב"ה, "אלו חביבין עלי מן הכל", כי דוקא בה באה לידי ביטוי מעלת נדבת הלב הבאה כולה מצד המקבל: מצד הרגש שהיה להן עצמן בהכרח להעמיד את "צבאות ה'", השתדלו הנשים לקיים את הדבר בפועל בעזרת המראות הצובאות, עד שהצליחו במעשיהן.

ח. לפי ביאור זה בחילוק שבין אנשים לנשים – יש לבאר מאמר תמוה בזהר בפרשתנו:

איתא בזהר⁷⁴ על הפסוק, "ויקהל משה": רבי אבא פתח הקהל⁷⁵ את העם האנשים והנשים והטף, מה להלן כללא דכלהו ישראל אוף הכא כללא דכלהו ישראל ומאן אינון שתין רבוא.

ולכאורה אינו מובן: בתחלה נאמר שהקהלה כאן בציווי על התרומות היתה בדומה למה שהיה במצות) הקהל – "הקהל את העם האנשים והנשים והטף", היינו שגם כאן היה "כללא דכלהו ישראל" כמו בהקהל ממש – ותיכף, בסיום הדברים, נאמר "ומאן אינון שתין רבוא", שהוא מספר הגברים מבין עשרים שנה ומעלה בלבד⁷⁶, ופשיטא שלא נכללו בו הנשים והטף⁷⁷!

בהנסמן בהערה שלפנינו. והל"ל דר' אבא בא לומר שרק כל הגברים היו שם ולא הנשים. – אבל בכל אופן קשה לפירוש זה ההשוואה ל"הקהל את העם האנשים והנשים והטף", ככפנים.

(78) בא שם.

(79) ראה שבת פח, א. כתובות יז, סע"א. ולהעיר גם מהר"ת ד"ישראל" – יש ששים רבוא אותיות לתורה (מגלה עמוקות אופן קפו. ע"ש).

(80) שהש"ר עה"פ "שה"ש, א, ד) משכני גו' (א).

(73) ראה דרו"ל עה"פ שה"ש ת, ה. הובא בפרש"י עה"פ כאן.

(74) קצה, א.

(75) וילך לא, יב.

(76) ראה בא יב, לו. וראה לקו"ש ח"ט ע' 18.

וש"נ.

(77) באור החמה לזוהר שם: דלא יליף מהתם אלא ס' רבוא אבל לא טף וז"ש ומאן נינהו בנדון דידן שתין רבוא אנשים ונשים. וצ"ע, דשתין רבוא הוא רק מספר האנשים כמובא בכ"מ (וראה

הכללי דששים רבוא⁸¹ גברים – דברים: הנשים נתנו לנדבת המשכן כ„משפחותם“⁸²: הנשים (והטף) היו ה„משפחה“ – פרט של (וטפל ל)ראש הבית.

ט. מהענין הנ"ל, כמו מכל הענינים שבתורה, יש ללמוד הוראה בעבודת כל אחד ואחד:

על כל אחד מישראל מוטלים התפקיד והשליחות להקים משכן לו יתברך בסביבה שבה הוא נמצא, ע"י קירוב היהודים שם לה' ולעבודתו יתברך.

271

אך יהודי עלול להגיע בלבו למסקנא: העיקר הוא להשפיע על הבעל, ראש המשפחה, שימשך ויתקרב לתורה ומצוות – כמו במתן תורה, שהעיקר היה המספר המוכרח של ששים רבוא הגברים – והנשים והטף ימשכו אחריו בדרך ממילא;

אבל – להתאמץ ולהשתדל שיהיה מי שידבר במיוחד עם האשה, עקרת הבית, שאף היא תתקרב מצד עצמה ותשמור תורה ומצוות, ואין צריך לומר להשפיע עצמו ולהתעסק עם „טף“ – פעולות אלו (לדעתו) אינן לפי כבודו; ועוד – זהו איבוד זמן, שכן בשעה זו הוא יכול לדבר וללמוד תורה עם איש אחר, ראש משפחה.

ועל כך ישנה הוראה ברורה מפרשת ויקהל ונדבת המשכן: על כל אחד מוטלת חובה וזכות להביא לכך שהשראת השכינה תשאר באופן קבוע

ככהקהל. – ולהעיר שאודות נדבת הטף לא מסופר כלל בתושב"כ רק בתושב"ע^פ.

(85) אבל להעיר מספורנו, פנים יפות מצפע"נ עה"ת פרשתנו לה, כב.

(86) פ"א, א. וראה צפע"נ עה"ת ריש פרשתנו (ובהנסמך בהערה שלפנ"ו). ועוד.

ובקשר לזה נתבאר בזהר, שב„ויקהל“ שנאמר כהקדמה לנדבת המשכן היה „כללא דכלהו ישראל“, אבל לא באופן שהיה במתן תורה – שבו נכללו הנשים והטף בכלל האנשים – אלא הנשים והטף באו כחלק חשוב בפני עצמו:

על־דרך מצות הקהל, שאינה רק לאנשים (ונשים וטף נכללים ונגררים אחרי האנשים), אלא כל סוג בא ומשתתף ב„הקהל“ כסוג בפני עצמו – וכמודגש בדברי חז"ל⁸³, „אנשים באים ללמוד נשים באות לשמוע טף . . ליתן שכר למביאייהן“ –

על־דרך־זה הוא בנדבת המשכן: כיון שאז היתה ניכרת ומורגשת מעלת העבודה ונדבת הלב הבאה מצד המקבל, לפיכך הובדלו הנשים והטף במעלתם בפני עצמם – אע"פ שהם נכללים (גם אז) ב„אינון שתין רבוא“⁸⁴. וכן היה גם בפשוטם של

(81) ש„הן שרשין וכל שרש מתחלק לששים רבוא כו" (תניא פל"ז – מת, א).

(82) כמודגש במניני בני"ו.

(83) חגיגה ג, סע"א. פרש"י וילך שם.

(84) ויש לפרש כוונת הוזהר (במה שמסיים ומדגיש, „ומאן אינון שתין רבוא“) – שפרטים אלו דאנשים נשים וטף אי"ז ענין חדש אלא ה"ה השתין רבוא דמ"ת אלא שבאו באופן פרטי. משא"כ אנשים נשים וטף שנאמר במצות הקהל ה"ז פרטי המדריגות מצד עצמן, שלכן נאמרו מפורש בתושב"כ, משא"כ בנדבת המשכן שנאמר רק „ויקהל“ ולא נפרטו „האנשים ונשים וטף“

יוסיף כל אחד מסוגים אלה יתרון
בתשובה של האחרים – הנשים
באנשים⁸⁷ והטף באבות, כמש"נ⁸⁸
„והשיב לב אבות על בנים – על ידי
בנים“,

וכך יביאו לקיום „קהל גדול ישובו
הנה“⁸⁹, בביאת משיח צדקנו, ש„יבנה
מקדש במקומו ויקבץ נדחי ישראל“⁹⁰,
במהרה בימינו ממש.

(משיחות ש"פ ויקהל תשמ"א,

ש"פ ויק"פ תשמ"ב)

(87) להעיר מפרקי דר"א פמ"א.

(88) מלאכי בסופו ובפרש"י.

(89) ירמ' לא, ז.

(90) ראה רמב"ם הל' מלכים ספי"א (השיעור
דעש"ק זה (שנת תשמ"ו) – ע"פ החלוקה דג"פ
ליום – בו מסיימים מחזור השני דלימוד
הרמב"ם, ומתחילים תיכף למחרתו – ש"פ ויקהל
– מחזור השלישי).

– שהמשפחה כולה והבית כולו ייעשו
משכן לו יתברך, מקום שבו שורה
הקב"ה ע"י לימוד התורה וקיום
המצוות.

ולמצב זה אפשר להגיע דוקא
כאשר אין מסתפקים בהשפעה על
האיש וראש הבית, אלא ישנה
התעסקות נפרדת (באופן המתאים
והמותר ע"פ תורה) גם עם האשה,
עקרת הבית, וכן התעסקות
ב„התלבשות“ וביגיעה עם הטף, כדי
שילדים יהודיים רבים ככל האפשר
יכנסו תחת כנפי החינוך הכשר, עד
לחינוך על טהרת הקודש.

וע"י ההתעסקות עם כל ישראל
המנויים בפרשת הקהל – „האנשים
והנשים והטף“ – הרי בהוספה על
הפעולה באנשים נשים וטף עצמם,

